

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба рисолаи диссертациони Моҳираи Раҳмон дар мавзӯи «Асосҳои методии таълими элементҳои комбинаторика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи таълиму тарбия (таҳсилоти миёнаи умумӣ) (13.00.02.02 – Назария ва методикаи таълими фанҳои риёзӣ) (таҳсилоти миёнаи умумӣ)

Рисолаи диссертациони Моҳираи Раҳмон натиҷаи таҳқиқоти илмӣ мебошад, ки масъалаҳои мубрами педагогика ва методикаи таълими математикаро дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишвар ифода менамояд. Дар натиҷаи хулосаҳои бобҳои баррасишаванда, хулосаи умумӣ ва таҷрибаҳои педагогии муҳаққиқ рисола ба таҳассуси 13.00.02.02– Назария ва методикаи таълими фанҳои риёзӣ мувофиқат мекунад.

Тайёр намудани мутахассисони баландихтисос ва ҷавобгӯ ба талаботи муосир аз муассисаи таълимӣ тақозо менамояд, ки роҳу усулҳои гуногуни ба баланд бардоштани сатҳу сифати таълим мусоидаткунандаро роҳандозӣ намоянд. Тибқи фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон таҳти № 1445 аз 31 январи соли 2020 “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ” эълон гардидани солҳои 2020-2040 дар соҳаи илму маориф дар назди омӯзгорони фанӣ вазифа мегузорад, ки ба таълими ин фанҳо диққати аввалиндараҷа зоҳир намуда, сифати таълимро ҳам дар раванди таълим ва ҳам дар машғулиятҳои беруназсинфӣ баланд бардоранд.

Ворид кардани масъалаҳои комбинаторӣ ба курси математикаи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба инкишофи дониш, малака, маҳорат ва салоҳияти шахсии хонандагон таъсири мусбат мерасонад.

Аз тарафи дигар, мутобиқ сохтани нақшаҳои таълимӣ, барномаҳо, китобҳои дарсӣ, воситаҳои таълимию аёнӣ ба талаботи иқтисодию иҷтимоӣ, инкишофи илму техника ва хусусиятҳои синнусоли хонандагон пешбинӣ карда мешавад.

Аз ин нуқтаи назар, масъалаҳои таълими элементҳои комбинаторика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ вазифаи мубрами замони муосир ба ҳисоб меравад, ки салоҳиятнокиро дар таълим баланд мебардорад.

Дар фаъолияти инсон масъалаҳои комбинаторӣ ба таври васеъ истифода мешаванд, аз ин лиҳоз яке аз масъалаҳои таълими математикаи муассисаҳои таҳсилоти миёна – инкишоф додани маҳорати ҳал намудани масъалаҳои комбинаторӣ, вобастагии онҳо ба фаъолияти шахс дучор меояд. Ҳалли ин гуна масъалаҳо чӣхати баланд бардоштани донишҳои математикии хонандагон, васеъ намудани роҳҳои ҳалли масъалаҳои мухталиф мусоидат мекунад, ки мубрами мавзӯи таҳқиқотро нишон медиҳад.

Ташаккул додани қобилияти эҷодии донишҷӯёни ихтисоси математика дар машғулиятҳои назариявӣ амалӣ, ки ба мукамал гардонидани дониш, маҳорат ва малакаи онҳо таъсири мусбӣ расонида ба беҳтар шудани сифати таълим ва тарбияи оянда асос мегузорад, масъалаи мубрами рӯз ба ҳисоб меравад.

Рисолаи мазкур аз муқаддима, тафсифи умумии таҳқиқот, ду боб, хусолаҳо, номгӯи адабиёт ва замимаҳо, ки аз санадҳо оиди татбиқи натиҷаҳои асосии диссертатсия мебошанд, иборат аст. Дар муқаддима ва тафсифи умумии он интихоби мавзӯ, аҳамияти дараҷаи омӯзиш, ҳадаф ва масъалаҳои таҳқиқот ва инчунин методи таҳқиқу марҳилаҳои омӯзиши онҳо аз тарафи муаллиф пурра дуруст баён ёфтааст.

Боби якуми рисола, ки «Асосҳои назариявии омӯзиши элементҳои комбинаторика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ» ном дорад, аз се фасл иборат аст, унвонҷӯ аҳамияти масъалаҳои комбинаторӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумиро мавриди баррасӣ қарор додааст. Дар фасли якуми ин боб маълумотҳо оиди таҳқиқи масъалаи мазкур аз тарафи олимони (асосан олимони хориҷа) оварда мешаванд.

Ҳамин тавр, дар боби аввал таҳлили умумии тавсифи масъалаҳо аз диди амалияи истифодабарии онҳо, инчунин маводи комбинаторӣ аз диди назарияи маҷмӯъҳо ошкор ва шарҳ дода шудааст. Дар ин боби рисола масъалаҳои боиси муҳокима қарор гирифтанд, ки дар раванди таълими элементҳои комбинаторика мавқеи хоса дошта, масъалаҳои назариявӣ ва амалии таҳсилоти математикиро дарбар мегиранд.

Дар фасли дуюм масъалаҳои боиси муҳокима қарор гирифтаанд, ки дар раванди таълими элементҳои комбинаторика мавқеи хоса дошта, масъалаҳои назариявӣ ва амалии таҳсилоти математикиро дар бар мегиранд. Масалан, дар ин фасл ҳолатҳои гуногуни масъалаҳои комбинаторӣ бо мисолҳои мушаххас таҳлил мегардад.

Боби дуюми рисола «Методикаи омӯзиши элементҳои комбинаторика дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ» ном дошта, аз се зербоб иборат мебошад. Дар зербоби аввал, ки «Стандарт, барнома ва нақшаи таълимии элементҳои комбинаторика дар асоси муносибати босалоҳият» ном дорад, масъалаҳои марбут ба Стратегияи рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ёрии методӣ ба омӯзгорони синфи 11 дар доираи Барномаи рушди босуръат аз тарафи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардида ва Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи умумӣ баррасӣ гардидааст.

Алгебраи синфи 11 ҷузъи таркибии математикаи умумӣ буда, аз маҷмӯи мафҳумҳо, қонунҳо, назарияҳои ҷудоғона иборат мебошад, ки ҳиссае аз хазинаи маърифати умумиинсониро ташкил медиҳад. Азхуд қардани донишҳои математикӣ чун қисми таркибии таҷрибаи иҷтимоӣ шартӣ зарурии инкишофи инсон мебошад.

Таълими алгебра бояд ба чараёни азбаркунии донишҳои математикӣ мусоидат кунад. Дар чараёни таълими математика бояд аз нав ҳосил қардани донишҳои ба вуқӯъ ояд, ки дар раванди фаъолияти амалии инсон гирд омадаю санчида шудаанд. Иқтисосҳои ҳастанд, ки эҳтиёҷашон ба донишҳои математикӣ хеле зиёданд (физика, химия, техника, информатика, биология,

психология, иқтисодиёт, тиҷорат, молия ва бисёр соҳаҳои дигар), бинобар ин доираи хонандагоне, ки барояшон дурнамои математика воситаи интихоби касб мегардад, васеъ мешавад.

Алгебраи синфи 11 яке аз фанҳои асосии мактаби миёна ба шумор меравад, вай ба омӯзиши дигар фанҳои мактабӣ мусоидат мекунад. Инкишофи тафаккури мантиқии хонандагон ҳангоми таълими математика ба аз худ намудани фанҳои гуманитарӣ мусоидат менамояд. Маҳорат ва малакаҳои зарурӣ, ки хусусияти амалӣ доранд, барои тайёрии меҳнатӣ ва касбии хонандагон зарур мебошанд.

Ташаккул додани қобилияти эҷодии донишҷӯёни ихтисоси математика дар машғулиятҳои назариявӣ амалӣ, ки ба мукамал гардонидани дониш, маҳорат ва малакаи онҳо таъсири мусбат расонида, ба беҳтар шудани сифати таълим ва тарбияи оянда асос мегузорад, масъалаи мубрами рӯз ба ҳисоб меравад.

Омӯзиши математика аз хонандагон маҳорати муҳокимаронӣ, инчунин боиродагӣ ва суботкориро талаб менамояд. Математика устуворӣ, мақсаднокӣ, ҷаъолияти эҷодкорӣ, мустақилиӣ, масъулиятшиносӣ, меҳнатдустӣ, боинтизомӣ ва тафаккури танқидиро ташаккул медиҳад.

Аҳамияти назариявӣ таҳқиқот таҳлил ва ҷамъбасти маводи доир ба мавзӯи ғирдовардашударо, ки дар ҷорҷӯбаи чунин соҳаҳои илм ба мисли: методикаи таълими математика, педагогика ва психология таҳия шудаанд, мубрамияти масъалаи таҳқиқгардида дар раванди таълим, ки на танҳо шавқу рағбати омӯзгорони математика, балки умуман педагогикаро ифода мекунад, дарбар мегирад.

Аҳамияти амалии корро муҳаққиқ чунин муайян кардааст, ки он дар коркард ва дар амал татбиқ гардидани курси махсуси “Омӯзиши масъалаҳои комбинаторика” дар танзими тавсифномаи таҳассусии мутахассис оиди инкишофи завқи математикии хонандагон мебошад.

Умуман рисола бо забони содаю фаҳмои илмӣ таълиф гардида, вазифаю ҳадафи мавзӯро пурра тавсиф мекунад.

Дар баробари муваффақиятҳои назаррас ба сифати эрод чанд нуктаро таъкид кардан ба манфиати кор хоҳад буд.

1. Хуб мешуд, агар дар номгузори мавзӯи рисола мактабҳои шакли нав сабт шавад, зеро масъалаҳои комбинаторика алҳол дар МТМУ таълим дода намешаванд.
2. Хуб мешуд, ки муаллиф ба сифати параграфи алоҳида масъалаҳои комбинаториро истифода мекард, он гоҳ қимати кор боз ҳам афзун мегардид.
3. Дар автореферат ва диссертатсия гоҳо иштибоҳоти техникӣ ва стилистикӣ дучор меоянд.

Албатта эродҳои овардашуда ҷузъӣ буда, ба арзиши волои назариявию амалии рисола таъсире надорад ва муаллиф метавонад дар пажӯҳишоти ояндаи худ онҳоро ба назар гирад.

Мазмуну мӯҳтавои рисола бо фишурдаҳои он ки ба забонҳои тоҷикӣ ва русӣ таълиф гардидаанд, мувофиқати комил дошта, мундариҷаи корро яққоя бо мақолаҳои таълифнамудаи унвонҷӯй, ки фарогири 30 адад буда, 6 тои он дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва КОА Федератсияи Русия нашр гардидаанд, пурра инъикос мекунанд.

Ҳамин тариқ, рисолаи илмии Моҳираи Раҳмон дар мавзӯи «Асосҳои методии таълими элементҳои комбинаторика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02.02 - Назария ва методикаи таълими фанҳои риёзӣ, ба ҳимоя пешниҳод шудааст, кори баитмомрасидаи мустақили илмӣ-таҳқиқотии тахассусӣ буда, тибқи меъёрҳои «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор)» (Қарори Ҳукумати ҚТ, №505 аз 26.11.2016) омода гардида, ба тамоми талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст ва ҳуди муаллиф сазовори дараҷаи илмии матлуб мебошад.

Доктори илмҳои педагогӣ, профессор,
профессори кафедраи алгебра ва
геометрияи Донишгоҳи давлатии
Бохтар ба номи Носири Хусрав

 Шодиён М. С.

7.04.2023

Суроға:

735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вилояти Хатлон, ш. Бохтар, кӯчаи Айнӣ, 67
Тел: (+992) 985-17-26-01.

Имзои Шодиён М.С.-ро тасдиқ мекунам.
Сардори шӯъбаи кадрҳои
МДТ «Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав»

Шукурзод Ҷ.А.